

Tarih İncelemeleri Dergisi
Cilt/Volume XX, Sayı/Number 1
Temmuz/July 2005, 225-227.

Ali Yardım, Amasya Kaya Kitâbesi (Bâyezid Paşa İmâreti Vakfıyesi),
Ankara 2004, Amasya Valiliği Kültür Yayınları No: 9, ISBN 975-585-
412-6, XVI+157 s.

Uelihi Garay

Milletimizin yarattığı medeniyetin izlerinin tanınması, bilinmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması bu değerler üzerine yapılan geniş kapsamlı çalışmalar ile mümkün olmaktadır. Halen bu araştırmalar, farklı disiplinlere mensup araştırmacılar tarafından çeşitli sahalarda yürütüldüğü gibi gerekli alt yapı ve donanımına sahip uzmanların çok yönlü çalışmaları ile gerçekleştirilmektedir. Maddî-manevî kültür mirasımızın tespiti ve yararlanılabilir duruma gelmesi, katalog ve envanter çalışmalarının yanı sıra mevcut veya yürütülmekte olan çalışmaların sayı ve niteliği ile de doğrudan ilgilidir.

Tanıtacağımız eser, Hadis konusunda uzmanlaşmış bir bilim adamı olan Prof. Dr. Ali Yardım tarafından hazırlanmıştır. Yazar, daha önce İzmir Millî Kütüphanesi'nde bulunan Arapça, Farsça, Türkçe yazma eserler ve değerli basmaların katalogu², Alanya'da mevcut kitâbelerin tespiti³ gibi yayınları ile farklı ilgi alanlarında yürüttüğü çalışmaların sonuçlarını bilim dünyasına kazandırmıştır. Kendisinin 1983 yılından itibaren yürüttüğü "*Anadolu Selçukluları ve Beylikleri devri mimârî eserlerinde kullanılan hadîs metinlerinin tespiti*" ile bu kapsamda gerçekleştirdiği yazma eser kütüphanelerinin taranması gibi büyük ölçekli çalışmaları, yazarın saha araştırmaları konusunda yılların birikim ve gayretinin gözlemlendiği uzun soluklu bilimsel faaliyetleridir.

Eserde, sunuş (s. VII), önsöz (s. IX-X) ve içindekilerin (s. XI-XI) ardından giriş (s. 1-7) bölümünde, "*Mârifet iltifâta tâbidir-Müşterisiz metâ zâyîdir*" sözünü doğrulayacak biçimde gelişen, çalışmanın "*serüveni*" yer almaktadır. Amasya Kaya Kitâbesi'nin âit olduğu Bâyezid Paşa İmâreti Vakfı'nın taş ve kağıda kaydedilmiş, tespit edilen yedi vakfıyesi ve eki hakkında bilgi verilen bu bölümde ayrıca I. Mehmed (1413-21) ve II. Murâd (1421-44, 1446-51) dönemlerinin önemli devlet adamlarından olup savaşta şehîd edilen ilk Osmanlı vezir-i âzamı olan Bâyezid Paşa'nın (öl. 1421) kısa hayat hikâyesine değinilmektedir.

Birinci kısım (s. 9-49), çalışmanın ana konusunu teşkil eden Kaya Kitâbesi'ne ayrılmıştır. Amasya şehir merkezinde (Leğenkaya mevkiinde) kaya bedeninde ve yerden iki metre yükseklikte hazırlanmış olan kitâbe sekiz satırdan oluşmaktadır. Arapça yazılmış kitâbe, evâsıt-ı Zi'l-hicce 820 (19-28.I.1418) tarihini taşımaktadır. Bu kısımda altı yüzyıla yaklaşan tarihî süreç içerisinde, tabiatın bütün yıpratıcı etkilerine açık oluşu nedeniyle büyük ölçüde tahrip olmuş kitâbenin

² *İzmir Millî Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu*, C. I, İzmir 1992; C. II, İzmir 1994; C. III, İzmir 1997; C. IV, İzmir 1997, İzmir Millî Kütüphane Vakfı yay.

³ *Alanya Kitâbeleri: Tesbit, Tescil, Tasnif ve Değerlendirme*, İstanbul Fetih Cemiyeti yay., İstanbul 2002.

Yeni Yayınlar

günümüzdeki durumu üzerinde durularak, asıl metin Arapça, yeni Türk harfleri ve tercümesi ile birlikte verilmiştir. Kağıda yazılmış vakfiyenin bir özeti mâhiyetindeki kitâbe-vakfiyede adları geçen ve genellikle Yeşilırmak çevresinde bulunan arâzilerin isimleri ve nitelikleri derlenmiştir. Vakıf gelirlerinin dağıtımına esas olan Bâyezid Paşa İmâreti görevlileri ve ücretleri ile imâretin mutfak masrafları da ayrıca çıkarılmıştır. Vakıflar, vakfiye ve kitâbede geçen terimler hakkında genel bir açıklamanın ardından, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi'nde bulunan bir yazma eserde yer alan 20 Zi'l-hicce 838 (17.VII.1435) tarihli “*mukâbele ve tashih*” kaydından Amasya kadısının isminin tespit edilmesi ise farklı konularda yapılan çalışmaların birleştirilmesi konusuna güzel bir örnek teşkil etmektedir. Bu kısımda ayrıca vakfiyelerde geçen yer ve şahıs adları listelenmiştir.

Eserin ikinci kısmında (s. 51-130) Bâyezid Paşa İmâreti'nin günümüze ulaşan tek yapısı olan ve bânisinin adıyla anılan câmide bulunan kitâbelere yer verilmiştir. Çalışma bütünlüğünün sağlanması ve imârete âit bütün yazıların bir araya getirilmesi konusunda esere ayrı bir nitelik kazandıran bu bölümde, câmiin tâc kapısı, orijinal ahşap kapı kanatları, revâk ayakları, revâk saçak yüzleri, revâk cephesindeki mermer çivi başları ve kible duvarında yer alan kitâbeler değerlendirilmiştir. Zorlu bir çalışma örneği olarak tespit edilen bütün kitâbeler fotoğraf, estanjaj, Arapça yazım, okunuş ve tercümeleri ile birlikte okuyucuya sunulmuş konu ile ilgili mevcut yayınlarda yer alan bilgiler irdelenmiştir. Kaya kitâbesinden kısaltılarak câmiin revâk alınlığına girift istifli bir yazı ile 25,5 metre uzunluğunda bir taş kuşağa işlenmiş ve büyük ölçüde yıpranmış durumdaki diğer bir vakfiyesi de metre metre, meşakkati bariz bir işleminden geçirilerek elde edilen metni tercümesi ile birlikte verilmiştir. Bu kısımda son olarak câmiin 1305 (1887/88) yılında geçirdiği tâmir dolayısıyla hazırlanmış olan dört satırlık Türkçe kitâbesi yer almaktadır.

Sonuç (s. 131) ve bibliyografyanın (s. 133-134) ardından ekler (s. 135-145) bölümünde Bâyezid Paşa İmâreti'nin Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan 11 Zi'l-hicce 820 (19.I.1418) tarihli esas ve sırasıyla 28 Zi'l-hicce 820 (05.II.1418), evâhir-i Safer 821 (30.III-07.IV.1418), 1 Ramazan 821 (02.X.1418), 20 Zi'l-hicce 823 (26.XII.1420) tarihlerini taşıyan dört adet ek vakfiye metinlerinin orijinallerine yer verilmiştir. Eser, karma düzenlenmiş indeks (s. 149-157) ile son bulmaktadır.

Bu çalışma ile tarihî ve coğrafi konumu itibarıyla önemli, ilim, kültür ve sanat tarihimiz açısından da farklı bir yeri olan Amasya'da bulunan geçmişimize ait mümtaz bir eser derli toplu bir biçimde bizlere ve gelecek nesillere ulaştırılmıştır⁴. Çalışma kapsamında şimdiye kadar hiçbir şekilde yayınlanmamış olan Kaya Kitâbesi ve Bâyezid Paşa Câmiî revâk alınlığındaki kitâbenin incelemesinin yanı sıra câmiin ahşap kapısının mimâr kitâbesiyle ilgili yanlış düzeltilmiş gibi imâretin mimâr kitâbesiyle ilgili bir eksik de giderilmiştir. Eser, bütününde de dikkati çekeceği üzere, okuyucuya bir fikir vermesi ve anlamayı kolaylaştırması amacıyla ilgili fotoğraf ve çizimlerle zenginleştirilmiştir. Her yönüyle ciddi ve emek mahsulü olan çalışma, bilimsellikten uzaklaşmadan her kesimden insanın kavrayışına hitap edecek şekilde hazırlanmıştır.

Sosyal bilimlerin değişik dalları ile uğraşanlar için saha çalışmalarının, barındırdığı zorlukların yanı sıra gerekliliği eserden okuyucuya yansımaktadır. Eserde, dönemin Amasya valisi Hüseyin Poroy'un teşvik ve katkıları, mülkî idarecilerin duyarlılıklarının güzel bir örneği olarak

⁴ Yazarın, Amasya'da yürüttüğü çalışmalar kapsamında gerçekleştirdiği Burmalı Minare Câmiî Kitâbeleri ile ilgili bir diğer önemli çalışması için bkz. Ali Yardım, *Amasya Burmalı Minare Câmiî Kitâbeleri (Kapi, Mihrab, Minber)*, Amasya Valiliği Kültür yay. No: 8, Ankara 2004.

Yeni Yayınlar

urgulanmaktadır. Kitabın, Amasya Valiliği'nin kültür yayınları arasından çıkması ise ayrıca teŖekkre değerdir. İnceleme metodu, yeri geldiğinde verilen öğretici bilgiler ve Türkçemizin itinalı kullanımı ile pekiŖtirilen anlatımı esere, kaynak kitap olmasının yanı sıra bir el kitabı olma niteliğini de kazandırmıŖtır. Kanaatimizce, ilim ve kültür hayatımızda özellikli bir yer edinecek yayın, ilgililerin dikkatinden kaçmayacaktır.

Vehbi GÜNAY*

---

* Yrd. Doç. Dr., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü đretim yesi.

